यदीति । दैविके हि कर्मणि देवान्प्रत्युद्दिष्टस्यैव हविषः प्रथममनुपयोगः काममन्यस्य पित्र्ये पुनरतिनियमाद्धविषोऽन्यदपि अनुपयोज्यमिति पितृदेवत्यतामापादयति याज्ञवल्क्यस्याशयः । तत्किं दैविके कर्मणि प्रागपि भोक्तव्यमिति यस्तमाशयमाजानानः शङ्कते तमाह यद्यु इति यदि तु अश्नाति तदा अशिशिषतो देवानतिक्रम्य स्वयं भुक्तवान् स्यात् ॥ अशनानशनपक्षयोरुभयोरपि दोषश्चेत्का गतिरिति यद्द्रव्यमशितमप्यनशितवद्भवति तदश्नीयात् । यस्य द्रव्यस्य संबन्ध्यन्नं हविष्ट्वेन देवा न गृह्णन्ति तदशितमपि सदनशितवद्भवति । तथावे यथोदीरितदोषद्वयाभावमाह स यदिति ॥९॥ आरण्यग्रहणं प्राकृतदर्शपूर्णमासहविर्व्यतिरिक्तोपलक्षणम् वृक्ष्यं वृक्षोद्भवं फलम् । वृषा नाम कश्चित्तस्य पुत्रो वार्ष्णस्तस्य मुनेर्मतमपवदति तद्ध तथेति । शमीधान्यं तिलमाषादि । उपचिनोतीत्युपचम् अल्पेनापि माषपिष्टेन मिश्रितं व्रीहिपिष्टं तृचतुरान्माखाबपितं (!खाङ्कपि A.C.!) उपचितं बङ्क भवति इति प्रसिद्धं तदाह व्रीहियवाविति अतो माषोपयोगे व्रीहियवावेव यत उपयुक्तौ स्याताम् अतस्तथा न कुर्यात् अतो युक्तमारण्यमेवाश्नीयादिति ॥१०॥ स प्रसिद्धोऽध्वर्युः अप एवाभिमुख्येन प्राप्नोति । एतच्चापां प्रणयनमथ संयौतीति [२.२.३.] वक्ष्यमाणसंयवनार्थम् अतः संयवनात्प्राक्प्रणीतानां नाशे पुनः प्रणयनं कार्यम् कृते तु संयवने तन्नाशेऽपि प्रयोजनस्य ज्ञातत्वान्न पुनः प्रणेतव्यम् ॥ उक्तं प्रणयनं प्रशंसति यज्ञो वाऽइति । अपां यज्ञसाधनतया यज्ञरूपत्वात्तद्विस्तारात्मकस्य प्रणयनस्य यज्ञविस्ताररूपत्वात्प्राशस्त्यम् ॥१२॥ व्याह्रियन्तऽइति व्याहृतयो मन्त्राः उर्शानत्वाभिधानाच्च [°त्वानि° A.B.] अनिश्चित्य वचनादनिरुक्ताः ॥१३॥ अनियोग एवकारः । व्याप्नुवन्ति सकलं जगदित्यापः ॥१४॥ अथवास्य कर्मणो यदेवाङ्गं प्रापयितव्यमध्वर्य्वादयः प्रमादान्न प्रापयन्ति तद्वैकल्यमुदकाचमनप्रोक्षणादिना परिहरन्त आपयन्ति ॥१५॥ अपां वज्रत्वमेता आपो वज्रीभूतेत्यादिप्रसिद्धं श्रुत्यन्तरे वज्रो वाऽइति । न केवलं प्रसिद्धिबलाद्वज्रत्वम् उपपत्तिबलाच्चेत्याह वज्रो होति । उपपत्तेः प्रसिद्धिं वैशब्द आह । तां प्रसिद्धामुपपत्तिं दर्शयति तस्मादिति । यस्मादापो वज्रः तस्माद्येन पथा गच्छन्ति तं पन्थानं निम्नं गर्तं कुर्वन्ति गवा वा यत्र तृणं गुल्मं वा उपतिष्ठन्ते निर्दहन्ति निःसारं कुर्वन्ति ॥ देवा एतमुदकलक्षणं वज्रमुदयच्छन्नुक्तप्रकारप्रणयनात्मकमुद्यमनं तस्य कृतवन्त इत्यर्थः तस्य वज्रस्य सम्बन्धिन्यभये [ते]न वज्रेण परिहितभये अनाष्ट्रे नाशयन्तीति नाष्ट्राण्यसुररक्षसानि तद्रहिते निवाते तत्संस्पृष्टेन वातेनापि रहिते स्थाने यथा देवाः कृतवन्तः तथैवैषामध्वर्युः ॥१७॥ प्रणयनप्रकारमाह ता इति । चमसादिपात्रस्योपरि सिक्त्वा पूरयित्वा न पुनः कुतश्चिज्जलाशयादुद्धृत्य गार्हपत्यस्योत्तरभागे स्थापयेत् आपस्तम्बस्तु स्थापितपात्रस्य समन्त्रकं पूरणमाह इह तु ब्राह्मणे पूरितस्य स्थापनम् ॥ उदपात्रस्थापनं प्रयोजनान्तरेण स्तौति वज्रं वाऽइति । संश्रृणाति हिनस्ति । अतो हिंसापरिहाराय स्वयं संनद्ध एवोद्यच्छेत ॥१८॥ उद्यन्तुः प्रतिष्ठामुक्त्वा उद्यन्तव्यस्यापि प्रतिष्ठामाह स इति ॥१९॥ सादितानामपां प्रणयनमाह ता इति । आहवनीयस्य संनिहितोत्तरभागे प्रणयति नीत्वासादयति ॥२०॥ अन्तरेणेति बलादग्निमिति लभ्यते । संचरान् संचरेयुः लिङ्ङर्थे लेट् ॥ साक्षादुत्तरभागे आहवनीयप्रणयनं विवक्षितमिति दर्शयितुं ततः प्राक्प्रत्यगासादनं निषेधति अतिक्रम्य उत्तरभागमतीत्य प्राग्भागे अनाप्ता उत्तरभागमप्राप्ताः प्रत्यगेव नासादयेत् । तत्र दोषं वक्तुमुपोद्घातमाह । व्यन् सपत्नऽइति [पा° ४.१.१४५] स्मृतेर्भ्रातृव्यः तस्य भावो भ्रा-